

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

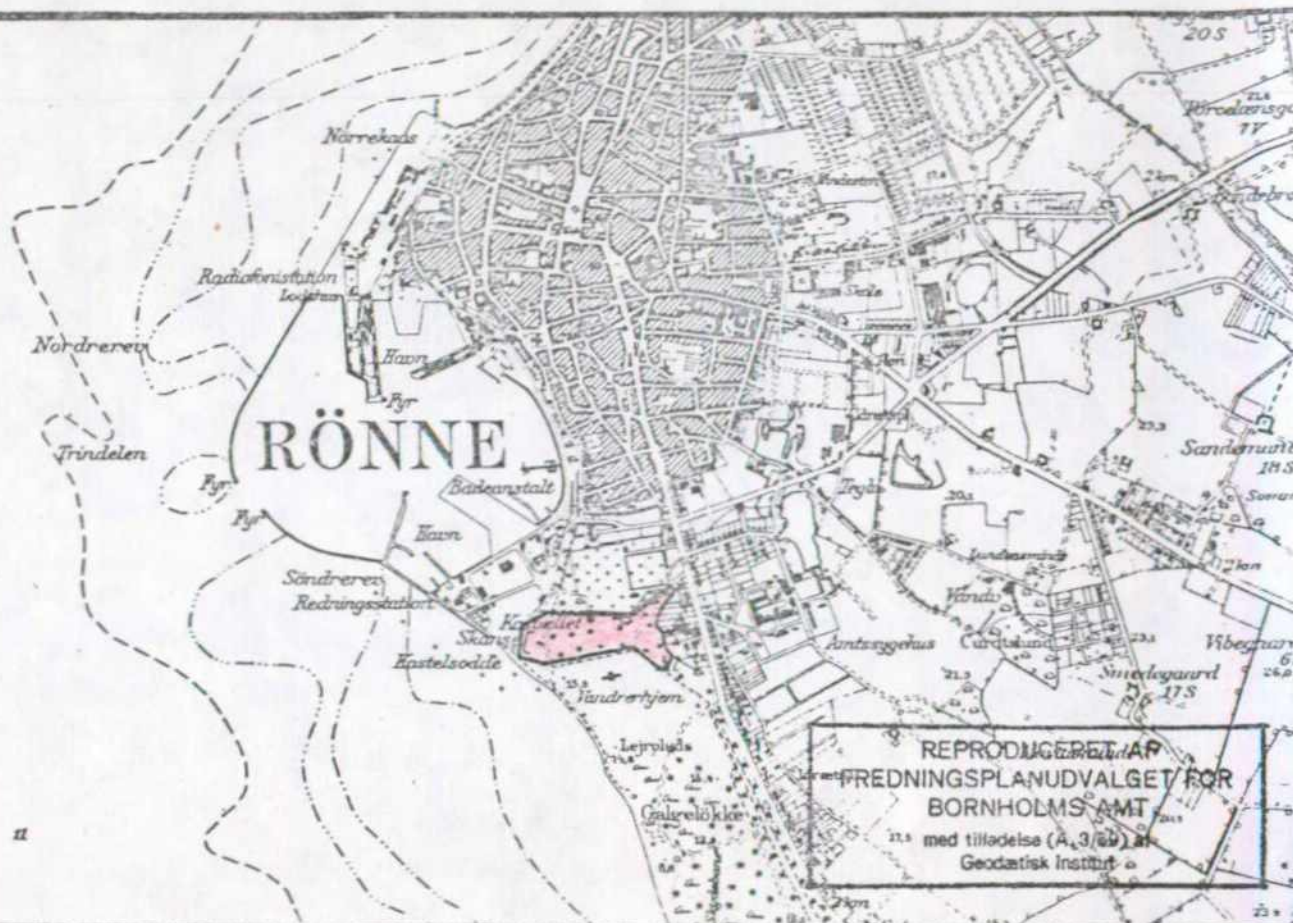
Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

KORTBLAD NR. 5233

1:20000

MATR. NR.: 272^a

SOGN: Rønne mårkjorder

AREAL: 40452 m²

EJER: Staten

FREDET: Deklaration, lyst 30.8.1971

FORMÅL: Æstetisk og rekreativ fredning.

INDHOLD: En nærmere bestemt del af 272^a fredes, således at ændringer m.v. i den bestående tilstand ikke må finde sted.

Arealet er åbent for offentligheden.

En nærmere bestemt del af 272^a, som er bebygget med kastel og magasinbygninger m.v. er fredet i klasse A.

PÅTALERET: Ejeren, Rønne kommune, fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds og fredningsplanudvalget for Bornholms amt.

REG. NR.: K - 25 - 11

30 AUG 1971

Deklaration

Undertegnede forsvarsministeriet, som ejer af matr.nr. 272a, Rønne købstads markjorder, pålægger herved for os og efterfølgende ejere vor fornævnte ejendom følgende bestemmelser:

1. Den del af matr. nr. 272a, der på vedhæftede kort er vist med violet begrænsning med undtagelse af det under pkt. 2 nævnte areal fredes, således at der ikke må ske ændringer i den nuværende tilstand, og således at der ved skovmæssig hugst tages hensyn til landskabelige værdier. Der må ikke opføres bygninger, boder, skure eller lignende på området. Hegning og anden afspærring, erhvervsmæssig udnyttelse, udstykning og teltning må ikke finde sted.

Almenheden skal have ret til frit at opholde sig på og færdes til fods på arealet.

Motorkørsel tillades på vejen mrk. e med ærinder til og fra vandrerhjemmet, til og fra magasinbygningerne og til og fra parkering ved friluftsteateret. Cykelkørsel tillades ad samme vej.

2. Den del af matr.nr. 272a, der på vedhæftede kort er vist med violet skravering, og som er bebygget med kastel og magasinbygninger m.v. som vist, hvilke bygninger af Det særlige bygningssyn er fredet i klasse A, fredes. Der må ikke opføres bygninger, boder, skure eller lignende på området. Erhvervsmæssig udnyttelse, udstykning og teltning må ikke finde sted.

Denne deklARATION begæres tinglyst på matr. nr. 272a, Rønne købstads markjorder.

Med hensyn til pantehæftelser, servitutter og andre byrder henvises til ejendommens blad i tingbogen.

Påtaleretten tilkommer den til enhver tid værende ejer af foranævnte ejendom, Rønne kommune, fredningsnævnet for Bornholms amtsrådsreds og fredningsplanudvalget for Bornholms amt.

På Forsvarsministeriets vegne
Forsvarets Bygningstjeneste.

København, den 23. april 1971.

E.B.

sign. Frode Christensen, kontorchef

Nærværende deklaration tiltrædes af Rønne kommune som påtaleberettiget.

Rønne Byråd, den 4. august 1967.

p.r.v.

sign. A. Andresen / Saabye

Tiltrædes af fredningsnævnet for Bornholms amtsrådskreds.

Rønne, den 10.8.1967.

"3 ulæselige underskrifter"

Tiltrædes

Rønne Byråd, den 27. maj 1971

p.r.v.

sign. Aage Kjølner / Saabye

Godkendes

Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds, den 9. juni 1971.

sign. F. Asmund Kurt Andersen (?)

Godkendes.

Fredningsplanudvalget for Bornholms Amt, den 3.AUG.1971

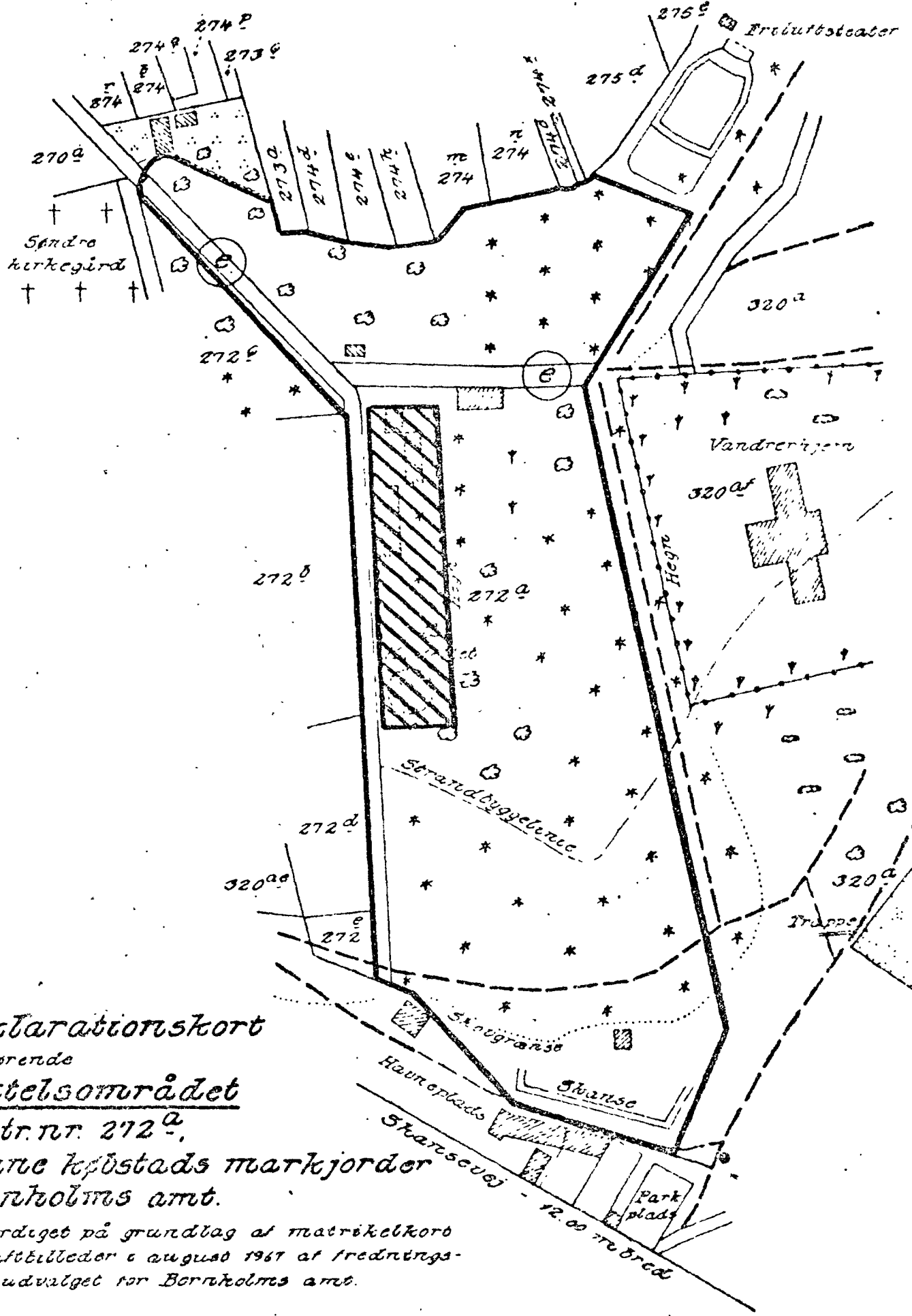
p.u.v.

sign. Jens Blædel.

Indført i dagbogen for retten

i Rønne den 30 AUG. 1971

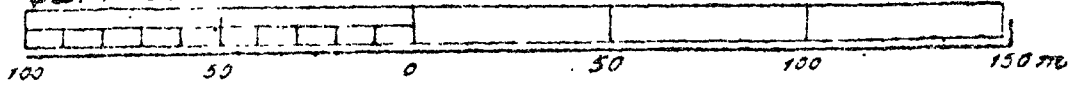
Lyst

Deklarationskort
vedrørende
Kastelsområdet
matr. nr. 272^a,
Rønne købstads markjorder
Bornholms amt.

Udtærdiget på grundlag af matrikelkort
og luftbilleder i august 1967 af Frednings-
planudvalget for Bornholms amt.

sk. 1:2000

matr. nr. 272^a, Rønne købstads markjorder Bornholms amt. 19

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 05474.01

Dispensationer i perioden: 12-02-1992 - 19-09-2006

Fredningsnævnet
for
Bornholms amts fredningskreds
Dommerkontoret i Rønne
Damgade 4A, 3700 Rønne, tlf. 53 95 01 45

✓ REG. NR. 5474.01

Sag nr. 5/1992

Den 12 FEB. 1992

Bornholms Værn
Att. Erik Ipsen
Almegårds Kaserne
3700 Rønne.

GENPART til, Skov- og Naturstyrelsen
til underretning,
D. h. t. Deres skr. af
J. nr.

+ bilag.

Overfor fredningsnævnet er der ansøgt om tilladelse til på matr. nr. 272-a Rønne markjorder, beliggende i den sydlige udkast af Rønne umiddelbart nord for Galløkken, at foretage udtynding af selvsået træ- og kratbevoksning ved Kastellet i Rønne med henblik på at synliggøre det gamle voldanlæg.

Det fremgår af sagen, at arealet er omfattet af en den 30. august 1971 tinglyst fredningsdeklaration, hvori bl.a. er bestemt, at der ved skovmæssig hugst skal tages hensyn til landskabelige værdier.

I den anledning meddeler nævnet herved tilladelse til det ansøgte projekt.

Efter naturfredningslovens § 64 a bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dens meddelelse.

Afgørelsen kan efter naturfredningslovens § 34 stk. 2 indbringes for Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, af Miljøministeriet, Bornholms amtsråd, Danmarks Naturfredningsforening og Rønne kommune.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende klageberettigede. En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet, kan tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af Overfredningsnævnet.

Opmærksomheden henledes på, at der eventuelt tillige kræves tilladelse fra andre myndigheder til udførelsen af projektet.

12146-0001

52

JUS
SH

DGI-Bornholm
Gymnastikudvalget
Helsevej 4, 1. tv.
3700 Rønne**GENPART til,** Skov- og Naturstyrelsen
til underretning, + bilag
D. h. t. Deres skr. af
J. nr.

Åbent 9.00 - 15.00

Den **22 MRS. 1999**
Sag nr. 49/1998**REG. NR. 5474.01.**

Deres J.nr.

Overfor fredningsnævnet er der ansøgt om tilladelse til benyttelse af et areal ved Kastellet i Rønne til afholdelse af musikfestival fredag den 2. juli d.å. Projektet er nærmere beskrevet i det til nævnet fremsendte materiale, herunder en skitse fremsendt 22. februar 1999.

Det fremgår af sagen, at arealet, matr. nr. 272-a Rønne markjorder, er omfattet af en den 30. august 1971 tinglyst fredningsekloration, hvori blandt andet er bestemt, at der ikke må ske ændringer i den bestående tilstand.

I medfør af lov om naturbeskyttelse § 50 stk. 1 meddeler nævnet herved tilladelse til afholdelse af musikfestival på området, herunder opsætning af skitserede boder. Tilladelsen er dog tidsbegrænset fra 28. juni - 5. juli 1999, efter hvilket tidspunkt grunden atter skal være ryddet.

Nævnets afgørelse er enstemmig.

Afgørelsen kan efter lov om naturbeskyttelse § 78 stk. 2 indbringes for Naturklagenævnet af offentlige myndigheder, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og lignende, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indgives skriftligt til fredningsnævnet, Damgade 4 A, 3700 Rønne

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet, kan tilladelsen ikke udnyttes, medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.

Opmærksomheden henledes på, at der eventuelt tillige kræves tilladelse fra andre myndigheder til udførelsen af projektet.

Genpart af denne skrivelse er sendt til Skov- og Naturstyrelsen, Bornholms Amt, Danmarks Naturfredningsforening og Rønne kommune.

F. Schønnemann

ad 1996-1211/6-0001

FREDNINGSNÆVNET for Bornholms Regionskommune

SCANNET

Skov- og Naturstyrelsen
Fredningsregisteret
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Hovedmodtager
Bornholms Regionskom-
mune
Miljø og Natur
Skovløkken 4
Tejn
3770 Allinge

Damgade 4a
3700 Rønne
Tlf. 5695 0145
Fax. 5695 0245

MPS10901/Sagsbeh. HER
Deres j.nr.

LOS.

22. december 2003

Overfor fredningsnævnet har Bornholms Regionskommune ansøgt om lovliggørende tilladelse til at bibeholde et elhegn, der er opsat på et areal af matr. nr. 272-a, Rønne Markjorder. Arealet er beliggende ved Forsvarsmuseet i Rønne. Elhegnet er opsat med henblik på, at arealet kan naturplejes ved afgræsning med får.

Området ejes af Bornholms Museum, der har tiltrådt Bornholms Regionskommunes ansøgning.

Det fremgår af sagen, at området er omfattet af en den 30. juli 1970 tinglyst deklaration, der fastsætter blandt andet:

"...

[arealet] fredes, således, at der ikke må ske ændringer i den nuværende tilstand, og således at der ved skovmæssig hugst tages hensyn til landskabelige værdier. Der må ikke opføres bygninger, boder skure eller lignende på området. Hegning og anden afspærring, erhvervmæssig udnyttelse, udstykning og teltning må ikke finde sted.

Almenheden skal have ret til frit at opholde sig og færdes til fods på arealet.

..."

Fredningsnævnet har den 12. december 2003 afholdt besigtigelse på arealet, hvor det kunne konstateres, at den del af det fredede areal, der er beliggende vest for Arsenalvej er blevet indhegnet med et 4-trådet elhegn. Det indhegnede areal fremstod i åben og buskryddet stand. Der er adgang til arealet gennem 3 låger.

Det blev under besigtigelsen oplyst, at elhegnet alene vil være strømførende i de perioder, hvor der er udsat får på arealet. Det forventes, at der vil være udsat får på arealet i ca. 4 perioder á ca. 2 uger om året. Det vil ikke være hensigtsmæssigt at lade afgræsning foretage af dyr i tøj. Naturpleje i form af afgræsning vil på sigt give blandt andet et tættere græstæppe og bevirke, at det naturplejede areal vil fremstå i en historisk mere korrekt stand, frem for hvis arealet naturplejes mekanisk eller kemisk. Det må antages, at skansearealet, der blev etableret i 16-1700-tallet er blevet afgræsset af husdyr indtil midten af 1900-tallet, ligesom trævækst-

en i området er blevet holdt nede som følge af almenhedens behov for brændsel. Siden hen er arealet groet til og sprunget i løv og buskads, og der har kun lejlighedsvis været foretaget rydning på arealet.

På besigtigelsen blev det af Bornholms Regionskommune endvidere oplyst, at elhegnet er blevet opsat med henblik på en varig løsning af arealets behov for naturpleje. Der vil blive isat yderligere 2 adgangslåger, således, at almenheden fortsat vil have adgang til arealet fra alle stier, der grænser op til eller har et forløb over arealet. Hegnet vil eventuelt kunne erstattes med et mobilt hegn, der alene opsættes i forbindelse med afgræsningsperioderne. En sådan løsning vil være mere omkostningskrævende end den valgte. Det vil dog under alle omstændigheder være ønskeligt for den langsigtede naturpleje af arealet, at det nuværende hegn tillades bibeholdt i en årrække, således at en intensiv afgræsning vil kunne skabe blandt andet et tættere og stærkere græstæppe, der vil kunne hæmme fremtidig budskadvækst. Efter en ikke nærmere angiven årrække vil afgræsningsbehovet givetvis være mindre, og behovet for indhegning vil kunne varetages ved lejlighedsvis opsætning af et mobilt hegn.

Danmarks Naturfredningsforening har oplyst ikke at have noget at indvende imod, at det opsatte elhegn bibeholdes i en kort årrække, hvorpå de hidtidige erfaringer med naturplejen kan vurderes.

Fredningsnævnet udtaler:

Fredningsdeklarationen for arealet indeholder et klart og entydigt forbud mod indhegning af hele eller dele af det fredede areal. Enhver form for indhegning forudsætter derfor dispensation fra fredningsdeklarationen. Fredningsnævnet har ikke meddelt en sådan dispensation, endsige modtaget ansøgning herom, forinden Bornholms Regionskommune i samråd med arealets ejer har ladet en del af det fredede areal indhegne. Fredningsnævnet finder derfor at måtte udtale sin misbilligelse af, at Bornholms Regionskommune, der er tilsynsmyndighed for overholdelsen af fredningsbestemmelser, har tilsidesat fredningsdeklarationen.

Når henses til fredningsdeklarationens klare forbud mod hegning, finder fredningsnævnet, at tidsubegrænset opsætning af et fast elhegn, uanset formålet, vil indebære en tilsidesættelse af fredningsdeklarationen i et omfang, der ligger udenfor den i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1 indeholdte adgang til at meddele dispensation fra fredningsbestemmelser. Adgang til at opsætte et fast hegn tidsubegrænset forudsætter i stedet en ændring af fredningsdeklarationen, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2.

Som følge af det anførte kan fredningsnævnet ikke imødekomme Bornholms Regionskommunes og Bornholms Museums ansøgning om lovliggørende tilladelse til tidsubegrænset at bibeholde det opsatte hegn.

Når imidlertid henses til det fredede områdes karakter og fremtoning, finder fred-

ningsnævnet, at der er et udtalt behov for naturpleje af arealet således, at arealets karakter og fremtoning som kastelområde med skanser ikke fremover udviskes ved atter at springe i løv og buskads. Det tiltrædes herved, at fordelene ved naturpleje af skanseområdet i form af afgræsning overstiger eventuelle fordele ved mekanisk eller kemisk naturpleje. Under disse omstændigheder, samt under hensyn til den længerevarende effekt af, at området "græsses i bund", meddeler fredningsnævnet dispensation til bibeholdelse af det opsatte elhegn indtil udgangen af 2005, på vilkår, at der skabes adgang til det indhegnede areal ad mindst 5 låger, at elhegnet alene er strømførende i de perioder, hvor arealet afgræsses, og at afgræsningsperioderne såvidt muligt ikke placeres i juli måned.

Såfremt arealets ejer og Bornholms Regionskommune efter dispensationens udløb fortsat måtte ønske at udføre naturpleje på arealet i form af afgræsning, skal fredningsnævnet ikke på forhånd udtale sig imod, at der på arealet fremover opsættes et mobilt hegn i de perioder, hvor arealet afgræsses. Fredningsnævnet forudsætter dog, at der forinden udfærdiges en plan for afgræsning, og denne forelægges nævnet til godkendelse. Det er ligeledes en forudsætning, at der skabes adgang til det indhegnede areal ad mindst 5 låger, og at afgræsningsperioderne såvidt muligt ikke placeres i juli måned.

Nævnets afgørelse er enstemmig.

Efter naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dens meddelelse.

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 2 indbringes for Naturklagenævnet af offentlige myndigheder, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og lignende, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indgives skriftligt til fredningsnævnet, Damgade 4A, 3700 Rønne.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet, kan tilladelsen ikke udnyttes medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.

Opmærksomheden henledes på, at der eventuelt tillige kræves tilladelse fra andre myndigheder til udførelsen af projektet.

Genpart af denne skrivelse er sendt til Skov- og Naturstyrelsen, Bornholms Regionskommune, Miljø og Natur og Danmarks Naturfredningsforening, Bornholms Museum, Bornholms Museumsforening og advokat Bo Hansen.

F. Schønnemann

Fredningsnævnet for Bornholms Amt
Damgade 4 A
3700 Rønne

NATUR OG MILJØ

Skovvej 4

Tejst

3700 AILINGB

Tlf. 56 92 0000

Fax 56 92 5316

E-mail

Modtaget

19 NOV. 2003

Retten i Rønne

18. november 2003

Naturpleje ved Forsvarsmuseet, Rønne

Bornholms Regionskommune, Natur & Miljø, udfører naturpleje i form af rydning af træagtig opvækst samt indhegning til fåregræsning på Forsvarsmuseets arealer i Rønne, matr.nr. 272a, Rønne Markjorder.

Plejen foretages for at synliggøre det gamle kastelsområde med skanser. Der er senest foretaget naturpleje i 1992.

Det hegn, der er sat op for at holde dyrene inde, er rigelig forsynet med låger, så publikum altid har fri adgang til arealet. Fårene vil i øvrigt ikke gå på arealet hele sommeren, men kun i kortere tid ad gangen. Når fårene ikke går på arealet, vil lågerne stå åbne. Hegnet bliver fjernet, så snart det ikke længere er nødvendigt med afgræsning.

I den forbindelse er vi blevet opmærksom på, at der i fredningsdeklaration, tinglyst 30.8.1971 på Kastelsområdet, står, at "hegning og anden afspærring ikke må finde sted".

Natur & Miljø tolker deklarationen på den måde, at det er afspærring af arealet, der ikke tillades. Hvis nævnet ikke er enig i denne tolkning, anmodes om lovliggende tilladelse til hegnet som beskrevet.

Med venlig hilsen

Gerda Kofod

Dir. tlf.: 5692 2053

mail: tfglk@bora.dk

Skov- og Naturstyrelsen
Fredningsregisteret
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Hovedmodtager
Bornholms Museum
Skt. Mortensgade 29
3700 Rønne

for Bornholms Regionskom-
mune
Damgade 4a
3700 Rønne
Tlf. 5695 0145
Fax. 5695 0245

MPS11405/Sagsbeh. HER
J.nr. 06.11.01.01.2006-31.10
Deres j.nr.

19. september 2006

Overfor fredningsnævnet er der ansøgt om forlængelse af fredningsnævnets dispensation af 22. december 2003 til bibeholdelse af et fast elhegn til brug for fårehold ved afgræsning af arealer af matr. nr. 272-a Rønne mark-jorder, beliggende ved Kastellet i Rønne.

Det fremgår af sagen, at området er omfattet af en den 31. juli 1970 ting-lyst deklARATION, der fastsætter blandt andet:

"...

[arealet] fredes, således, at der ikke må ske ændringer i den nuværende tilstand, og således at der ved skovmæssig hugst tages hensyn til landskabelige værdier. Der må ikke opføres bygninger, boder, skure eller lignende på området. Hegning og anden afspærring, erhvervsmæssig udnyttelse, udstykning og teltning må ikke finde sted.

Almenheden skal have ret til frit at opholde sig og færdes til fods på arealet

..."

Fredningsnævnet har den 22. december 2003 meddelt dispensation indtil udgangen af 2005 til bibeholdelse af et allerede opsat fast elhegn til brug for fårehold ved afgræsning. Dispensationen udløb ved udgangen af 2005. Fredningsnævnet udtalte samtidig:

"...

Såfremt arealets ejer og Bornholms regionskommune efter dispensationens udløb fortsat måtte ønske at udføre naturpleje på arealet i form af afgræsning, skal fredningsnævnet ikke på forhånd udtale sig imod, at der på arealet fremover opsættes et mobilt hegn i de perioder, hvor arealet afgræsses. Fredningsnævnet forudsætter dog, at der forinden udfærdiges en plan for afgræsning, og denne forelægges nævnet til godkendelse. Det er ligeledes en forudsætning, at der skabes adgang til det indehegnede areal ad mindst 5 låger, og at afgræsningsperioderne så vidt muligt ikke placeres i juli måned.

..."

Fredningsnævnet finder - i lighed med afgørelsen af 22. december 2003 - , at fredningsdeklARATIONEN for arealet indeholder et klart og entydigt forbud mod indhegning af arealet. En tidsbegrænset opsætning af et fast elhegn uanset formålet vil således indebære en tilsidesættelse af fredningsdeklARATIONEN.

nen i et omfang, der ligger uden for den i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, indeholdte adgang til at meddele dispensation fra fredningsbestemmelser. Adgang til at bibeholde det faste hegn tidsbegrænset forudsætter derfor en ændring af fredningsdeklarationen, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2. Herefter og under henvisning til fredningsnævnets afgørelse af 22. december 2003, hvor fredningsnævnet meddelte en dispensation til bibeholdelse af det faste elhegn indtil udgangen af 2005 og tilkendegav, at yderligere dispensation ikke kunne forventes meddelt, må fredningsnævnet afvise den nu fremsatte ansøgning om en bibeholdelse af det faste elhegn. Fredningsnævnet finder dog at kunne meddele tilladelse til opsætning af et mobilt hegn på området i indtil to måneder om året på vilkår, at arealet til stadighed afgræses i den eller de perioder, hvor det mobile hegn er opsat, samt at afgræsningsperioderne ikke placeres i juni og juli måned. Fredningsnævnet finder det ufornødent, at der skabes adgang til arealet gennem låger, når det mobile hegn er opsat.

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 2 indbringes for Naturklagenævnet af offentlige myndigheder, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og lignende, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indgives skriftligt til fredningsnævnet, Damgade 4A, 3700 Rønne.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet, kan tilladelsen ikke udnyttes medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget Deres klage fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk/klagegebyr.htm.

Genpart af denne skrivelse er sendt til Skov- og Naturstyrelsen, Bornholms Regionskommune, Natur og Miljø og Danmarks Naturfredningsforening.

F. Schønnemann

Genpart til : Skov- og Naturstyrelsen Fredningsregisteret
Til Deres orientering.

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 05474.01

Dispensationer i perioden: 02-10-2007

NATURKLAGENÆVNET
FORMANDEN

SCANNET

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
E-mail: nkn@nkn.dk Web: www.nkn.dk
CVR: 18210932

02 OKT. 2007
NKN-121-00053
bol

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
- 5 OKT. 2007

Afgørelse

i sagen om el-hegn på Kastellet i Rønne.

Fredningsnævnet for Bornholms Regionskommune har den 19. september 2006 i henhold til naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, afslået at meddele dispensation fra en fastsat fredningsbestemmelse til at bibeholde et fast elhegn på ejendommen matr.nr. 272a, Rønne markjorder, Gal-løkken. Afgørelsen er påklaget til Naturklagenævnet af ansøgeren Bornholms Museum.

Området er omfattet af fredningsdeklaration tinglyst den 30. juli 1971, der bl.a. fastsætter:

"...(arealet) fredes, således, at der ikke må ske ændringer i den nuværende tilstand, og således at der ved skovmæssig hugst tages hensyn til landskabelige værdier. Der må ikke opføres bygninger, boder, skure eller lignende på området. Hegning og anden afspærring, erhvervmæssig udnyttelse, udstykning og teltning må ikke finde sted.

Almenheden skal have ret til frit at opholde sig og færdes til fods på arealet.

.."

Tidligere sag

Den 22. december 2003 meddelte fredningsnævnet dispensation fra fredningsbestemmelsen til at bibeholde et allerede opsat fast elhegn til brug for fårehold til afgræsning. Dispensationen udløb ved udgangen af 2005. Samtidig udtalte fredningsnævnet:

"..

Såfremt arealets ejer og Bornholms Regionskommune efter dispensationens udløb forsat måtte ønske at udføre naturpleje på arealet i form af afgræsning, skal fredningsnævnet ikke på forhånd udtale sig imod, at der på arealet fremover opsættes et mobilt hegn i de perioder, hvor arealet afgræsses. Fredningsnævnet forudsætter dog, at der forinden udfærdiges en plan for afgræsningen, og denne forelægges frednings-

nævnet til godkendelse. Det er ligeledes en forudsætning, at der skabes adgang til det indhegnede areal ad mindst 5 låger, og at afgræsningsperioderne så vidt muligt ikke placeres i juli måned.

...”

Ansøgningen

Den 20. juni 2006 ansøgte Bornholms Museum fredningsnævnet om forlængelse af fredningsnævnets dispensation af 22. december 2003 til bibeholdelse af det opsatte elhegn.

Bornholms Regionskommune har tilsluttet sig Museets ønske om at forlænge dispensationen til at bibeholde det faste elhegn, gerne over en længere årrække, da det efter regionskommunens vurdering er den bedste måde at holde forsvarsanlægget seværdigt på.

Den 8. september 2006 afholdt fredningsnævnet besigtigelse af ejendommen med deltagelse af repræsentanter fra Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite og Bornholms Museum. På mødet oplyste ansøger, at arealet senest er blevet afgræsset i 2005, idet der ikke er udstedt tilladelse til dyrehold på arealet i 2006, eftersom fredningsnævnets dispensation til bibeholdelse af elhegnet udløb ved udgangen af 2005. Det er vigtigt for bevarelse af områdets karakter, at der foretages afgræsning. En nedtagelse af elhegnet medfører, at der ved eventuel afgræsning skal opsættes mobile hegn. Anvendelse af mobilhegn er imidlertid økonomisk mere ufordelagtigt end anvendelse af det eksisterende faste hegn.

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite anbefalede, at dispensationen forlænges og oplyste, at naturfredningsforeningen formentlig vil overveje at søge fredningen ændret med henblik på at lade hegningsforbudet udgå.

Den påklagede afgørelse

Fredningsnævnet finder – i lighed med afgørelsen af 22. december 2003 -, at fredningsdeklarationen for arealet indeholder et klart og entydigt forbud mod indhegning af arealet. En tidsubegrænset opsætning af et fast elhegn uanset formålet vil således indebære en tilsidesættelse af fredningsdeklarationen i et omfang, der ligger uden for den i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, indeholdte adgang til at meddele dispensation fra fredningsbestemmelser. Adgang til at bibeholde det faste hegn tidsubegrænset forudsætter derfor en ændring af fredningsdeklarationen, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2. Herefter og under henvisning til fredningsnævnets afgørelse af 22. december 2003, hvor fredningsnævnet meddelte en dispensation til bibeholdelse af det faste elhegn indtil udgangen af 2005 og tilkendegav, at yderligere dispensation ikke kunne forventes

meddelt, må fredningsnævnet afvise den nu fremsatte ansøgning om en bibeholdelse af det faste elhegn. Fredningsnævnet finder dog at kunne meddele tilladelse til opsætning af et mobilt hegn på området i indtil 2 måneder om året på vilkår, at arealet til stadighed afgræsses i den eller de perioder, hvor det mobile hegn er opsat, samt at afgræsningsperioden ikke placeres i juni og juli måned. Fredningsnævnet finder det uforholdsmæssigt, at der skabes adgang til arealet gennem låger, når det mobile hegn er opsat.

Klagen

Museet anmoder indtrængende om, at bibeholde det opsatte elhegn indtil videre. Museet har forståelse for, at en tidsbegrænset dispensation ikke kan meddeles, og foreslår at der meddeles dispensation for 10 år, inden for hvilken periode en hyppig afgræsning af området – ifølge skovfolks udsagn – vil have ændret arealet markant. Efterfølgende vil man, hvis man har arbejdsmæssig og økonomisk mulighed for det, kunne fortsætte nødvendigt vedligeholdelsesarbejde med mobile hegn.

Museet finder ikke, at et trådhegn, der er opsat for at holde dyrene inde på området, er det samme som en ”hegning og anden afspærring”. Der er låger i hegnet, så folk kan komme ind. Området er ikke afspærret. På tidspunktet for fredningen - omkring 1970 – befandt Kastelsområdet sig endnu ikke i den tilgroede tilstand, som efterhånden er tilfældet på ”overdrevsområder”. Landskabet har ændret sig væsentligt siden da med den omsiggribende ”skovpest”. Alt gror til, hvis der ikke bliver slået, afgræsset eller holdt på behørig vis.

Bornholms Museum har erhvervet Kastellet og arealet deromkring, fordi man var af den overbevisning, at området bør bevares på offentlige hænder og være offentligt tilgængeligt. Hvis hegnet nu fjernes er det urealistisk at tro, at der vil være mulighed for at holde området blot med et mobilt hegn, der er stillet op et par gange om året. Lige nu er området præget af den tilgroning, der er sket siden 1970'erne. Området – som er unikt med sine gamle forsvarsanlæg – vil gro til og vil så for alvor være helt ufremkommeligt for publikum. Det er urealistiske at tro, at der vil være midler til at holde området på anden vis, end med en langvarig intens afgræsning i de kommende år inden for det nu eksisterende hegn i forårs- og efterårsmåneder, idet museet naturligvis vil respektere, at man ikke ønsker området afgræsset i juni og juli måned.

Museet ønsker ikke ”at lade stå til”. Området er både natur- og kulturfredet, og bygninger såvel som natur skal plejes og vedligeholdes. Området skal være tilgængeligt, og det vil det kun være, hvis det er ryddet for skov og krat, hvilket kan ske realistisk ved vedvarende afgræsning.

Fredningsnævnet har ikke haft bemærkninger til klagen.

Afgørelse

Naturklagenævnets formand har på nævnets vegne, jf. naturbeskyttelseslovens § 81, stk. 3, truffet følgende afgørelse.

Efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1 kan der meddeles dispensation fra bestemmelser i en fredning, når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål.

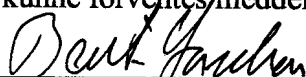
Fredningsdeklarationen indeholder et klart og entydigt forbud mod indhegning af arealet og fredningsnævnet har vurderet, at en tidsubegrænset opsætning af et fast elhegn vil indebære en tilsidesættelse af fredningsdeklarationen i et omfang, der ligger uden for den i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, indeholdte adgang til at meddele dispensation fra fredningsbestemmelser. Fredningsnævnet har i forbindelse med en tidligere meddelt dispensation til en midlertidig bibeholdelse af det opsatte elhegn tilkendegivet, at yderligere dispensation ikke kunne forventes meddelt.

Adgang til at bibeholde det faste hegn tidsubegrænset forudsætter på den baggrund efter fredningsnævnets vurdering derfor en ændring af fredningsdeklarationen, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2.

Der ses ikke med klagen eller i øvrigt at være anført forhold, der kan føre til at tilsidesætte fredningsnævnets vurdering, hvorefter en tidsubegrænset dispensation til bibeholdes af det opsatte elhegn forudsætter en ændring af fredningsdeklarationen.

Henset til formålet med hegningen meddeles herved dispensation til bibeholdes af hegnet i 2 år med en tilkendegivelse af, at regionskommunen bør formulere et forslag om ændring af fredningen, således at den utvivlsomt nødvendige afgræsning og hegning hertil kan finde sted fremover uden at komme i strid med fredningsdeklarationen.

På den baggrund ændres fredningsnævnets afgørelse til en midlertidig bibeholdelse af det opsatte faste elhegn til brug for fårehold til afgræsning indtil udløbet af 2009. Yderligere dispensation vil ikke kunne forventes meddelt.

 _____
 Bent Jacobsen

viceformand

 _____
 Birgitte Olesen

fuldmægtig

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.